

s257 (17) O-16 ^{7/22} Tlhaping Law & custom relating to property. Dimpho.

K32/22

B. Mogorosi

1.

Polelo e e ka boleloang sentle ka ga dimpho tse re di itseng ke ka ga Batlhaping le Barolong le Bagamotlheare. Ditshaba tse tsa re: Ha kgomo ea gago e robegile lonaka kgotsa e goalahetse, o nee malomago, 'me le ena ha a e bona o e tsa ea hela a sa go kope ka tae di ntseng jalo ke tsa gagoe. 'Me a seke a go nee sepe go go tlhapisa. Mausa. Ha selo sa setlogolo se tla oa jaaka: Dijo, madi, dikhai, o di naea malomagoe ha a le gone ka nako ea tiragalo eeo. 'Me ha motho a shetsoe ke diaparo e di naea ntsalae, 'me a sa lebelela sepe se se tsoelang dilo tse. Ha dijana kgotsa senoelo se thubegile se neoa maloma tsone 'me ga a kake a di tlhapisa. Madito ga a tlhapisioe ke mpho hela e e senang go ka shebelelogore go ka ntshioa sengoe. Mashori: One a ntshioa ke setlogolo 'me se a naea malomagoe. Go tlo go ntshioe a phoko, pheleu, poo le ha motho a begile sengoe se se ka neoang malomagoe. Phoko e tlhapisioa ka pudu e namagadi e tshoaeloe setlogolo. Pheleu e tlhapisioa ka nku e namagadi. Poo e tlhapisioa ka namane ea moroba. Ha setlogolo se begile lerumo kgotsa thipa o e naea malomagoe, 'me ene a mo tshoaele pudu. Gatoe gongoe e ne e re ha setlogolo se begile selo se segolo, 'me a se naea malomagoe, a nee ntsalae le ha a sale monyenyanane gore o tlaa mo nyala ka a le senatla thata, 'me a seke a mo ntshetse bogadi ka a ile go atisetsa rragoe dipoo, dipheleu le diphoko. Mantsala: Ha motho a begile sepele kgotsa

2.

segaga le ha e le eng se se sa dirisioeng ke banna kgotsa bagolo o se naea ntsalae, 'me ene a seke a mo nee sepe. Malebogo: Ea re ha motho a ile a naea eo mongoe sengoe kgotsa a mo direla sengoe se se molemo, a mo ~~nt~~ atsoe ka nku ka a mo tlhapisa pelo kgotsa a mo lebogela molemo leha e le maitseo a gagoe. Gongoe ha eo mongoe a ile a go adima dipholo tsa gagoe, o tshoanetse go mo direla bojalea gore a itumele kgotsa go mo naea pudu. Papadi: Dilo tse di rekisioang ke digaga, maseka, dikobo tsa diphōlōhōlō, meseme le dikgole. Tse dingoe ke: dikika, dipitsa le megotsana le digo le dijana. Dikobo, digaga, maseka, dia tsamaisioa, 'me morekise o tsena ka metse le metsana a rekisa. Ba bangoe ba ea koa ba

/utloang.....

MMM

utloang gotoe morekise o teng. Barekise ba ba tsoang mahatshing a mangoe ga ba duele aepe mo kgosing ba rekisa hela. Ha motho eo o rekisang a tsietsa ga a rekeloe, 'me le gone ga a batloe ke ope. Thekisho é e ea dikgole le digaga e ea ka ha di diriloeng ka gone. Digaga di golegoa ka kgole e e di dirang seopo se le sengoe hela le maseka le dikobo hela jalo di tlhatlhagangoa 'me belegoa mo magetleng. 'Me di rekisioa ka go rekoa ka sengoe le sengoe hela. Ga go na bashupi mo tironng tse.g Ga gona selekanyo se se tlhomameng le ha e le tlhomamo epe kgotsa molao. 'Me go rekoa hela ka moo mongoe o rekisang ka gone. Segaga se ne se rekisioa ka koko, dikobo ka kgongoana kgotsa dinku dile tlhano. Dikgole di le tlhano ke nku, sijana se rekisioa ka seroto sa mabele. Segoe se rekisioa ka koko tse pedi. 'Me morekisi kgotsa le ha e le ~~MMM~~

3. bareki ga ba ntshe sepe ka ha thoko go itumedisa eo o rekang kgotsa morekisi. Ha morekisi a sa aga kgakala o ntse a naea ba bangoe molato, 'me ba tlaa mo duela koa morago ga nako e e rileng. 'Me ha motho a batla go tsaea selo sa morekise molato, o se mo naea hela le ha tuelo a ise a e bone, 'me ga se gore o tla batla basupi ba ba tla supang tumelane ea bone. Ka nako ea bogologolo batho ba ne ba ae na mathale kgotsa boherehere jo bo mashoe 'me motho o na a ikanyega hela ka ntle go bashupi. Betsoana ba ne ba sa itse go tsoulola se ba se dirileng le eo mongoe. E ne e re ha motho a rekisitse selo empa a ise a se neele mung oa shone, ha se senyega o mo naea se sengoe gape bo emong joa seeo. Kgomo ha e rekiloe 'me mung oa eona a e bonye 'me a ise a e tsee, ha e tla hetsa dinyaga kong mung oa eona o batla le dinamane tsa eona gonne a re e ntse e tsala ha e le namagadi. 'Me ha a e rekile hela empa a sa e bona, gone o ka neoa hela ngoe le ngoe e e lekanang ka mo ba buileng ka gone. E ne e re le ha motho a rekile nku mo go eo mongoe 'me a hitlha a bona e sa ~~k~~ siama a e busi 'me a tsee se o e rekileng ka sone. Gongoe le ba ise ba hetse eo mongoe ha sa tlhole a rata a tsoutule 'me ba nne ba utloane hela. 'Me go seke go batloe sepe sa ditshenyegelo kgotsa tuelo ea go senya kolaagano. 'Me le ha motho a rekile nku mo go eo mongoe 'me e hitlha e e shoa, ga go na

/gore eo o.....

MMM

s257

gore eo o rekisitseng nku e a e duele gonne e ne e bobola 'me ea re ha e hitlha koa go ene ea be e soa. Le ha motho a rekile selo mo go eo mongoe 'me a se bone, ha se shoa se lerioe koa go ene a

4. se ja 'me go bo go hedile. Dilo tse di tle di adimioe ke: dikgole dikgomo, megoma, dijo le dipoo. Dikobo, dintsa, ditlhabano, ga go adimanoe ka tsone. Ha motho a adimile seroto sa mabele o a busa hela a le kana ka a o na a tseile. 'Me a busioa hela ka nako e ngoe le e ngoe e motho o tlae bonang go a busa ka eona. Ha serote se ne se le motlhoutlho se boea se ntse se le jalo. Ha mongoe a tla adima eo mongoe dikgomo go re a ee go lema ka tsone ga a mo k kope tuelo gonne a mo thusa gore le ene a tle a mo thuse ka mosho. 'Me tse di ntseng jaaka digabaapane, di betsa le tse dingoe tse di dirisioang, ga go kupioe tuelo le ha di ka senyega. Ha di ~~se~~ senyegile di siamisioa ke eo o di sentseng, ha di latlhegile o ntsha tae dingoe kgotsa sengoe boemong joa tsona. Dilo ha di adimiloe di isioa ka nako e di tla be di heditse ka eona. Gongoe ha mung a di batla di a leroe, kgotaa o ea go di tsaee. 'Me ha selo ae senyegile, go itsisioe mung oa shone ka bonako gore a itse.

Dikgomo: Dikgomo di adimeloa go goga matlaku le go roala mekgoleo le dijo koa masimong. Di adimioa mongoe le mongoe eo a ka di adimang. 'Me di tsaee nako e telele di ntse di adimiloe. 'Me go busioa ~~ka~~ tsone hela tse di neng di adimiloe. 'Me ha kgomo e ngoe e latlhegile kgotsa e shule go itsisioa mung oa tsone ka bonako. Ha e shule e isioa koa go mung oa eona eotlhe hela, 'me e nne ene o ba hang se o ratang go ba seha. 'Me ha di atile o tlaa neoa le dinamane tseo koa ntle go puo. 'Me ha e sule ga e

5. duelo e ka e ngoe. 'Me bashupi ga ba nne gone ka ga kolaganyo ea dikgomo tse. 'Me le ga le di be di tshoaloe lotshoao ja mung oa tsona. 'Me dikgomo ga di ke di adimeloa go ntsha bogadi. E, ha e le gore o tlaa ntsha tse di ngoe gona o tla di neoa. Gongoe o ka neoa dile pedi, 'me le ene a buse tae pedi jalo, 'me ga goa shebeleloa gore di atile le ha go ka heta dingosga tae thataro.

Mahatshe: Mahatshe a ne a adimioa ke batho ba ba tlhokang mo ba dulang gone. 'Me a ne a adimioa dikgosi. Le ha gole jalo motho

/o na a.....

MMM

o na a neoa boago jo a tla agang gone ha a tsoa go sele a sa itsioe 'me duelo e sa batloe mo go ene. Leha e le dijalo tsa gagoe. 'Me o na a lema hela ka moo o tlaagang ka gone. 'Me go no go sena kitsisho ea gore a dirise lehatshe ka nako e e rileng. Baaadi ga ba na tettlelelo ea go naea basadi ba bangoe mahelo koa ntle ea go itsise banna ba bone. 'Me banna le bone ga ba na tettlelelo ea go dira sengoe na go adimana ka mahelo ba sa itaiae mahumagadi a bone. 'Me kgosi ga e kake ea pateletsa motho gore a adimane ka lehatshe ja gagoe a sa rate. Madi a tle a adimioe eo mongoe 'me go sena a mangoe a a kupioang ha godimo ga a adimiloeng. Mogoma ona go adimanoa ka ona hela 'me motho a ntsha pudi. Koloi eona e adimioa motho hela. Empa a ntshe sengoe jaaka kgetse ea mmidi ha a rora dijo koa masimo. Tiro: Ditiro tse di dirang ka tuelo ke go disa. Ha motho a disa o neoa nku ka nako ea kgoedi kgotsa oa tshoaeloa ha dinku kgotsa dikgomo di tsala. Ha motho a aga ntlo o na a

6. direloa bojaloa ka nako eeo es bagologolo. Ha motho a lema masimo o na a thusa hela, gompijeno o batla madi kgotaa nku. 'Me le gone go no go sa batloe dipaki. Ha motho a shoga matlalo o kopa nku ka matlalo a le shome. 'Me ha roka dikobo, o kopa dinku tse thara. Ha motho a rumiloe o neoa dijo. Dingaka taone di neoa kgomo ha di alaha kgotsa di upa mabele 'me tse dingoe ga di dueloe, ka ese tsa tahoanelo.

MMM

ENDS. S. 257.